

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2026-2-14>

Вікторія РОГАЛЬСЬКА

кандидат юридичних наук, доцент

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6265-0469>

viktoriia.rohalska@dduvs.edu.ua

Ілона БУЯКОВА

курсант

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7096-0068>

esi_ltsnpu@dduvs.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено специфіку затримання особи без ухвали слідчого судді в умовах воєнного стану, зокрема в районах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях України. Розкрито особливості правового регулювання затримання в умовах воєнного стану з урахуванням норм кримінального процесуального законодавства, спеціального законодавства та міжнародного гуманітарного права. Проаналізовано трансформацію підстав, строків і процедур затримання, а також особливості судового контролю в умовах збройного конфлікту. Висвітлено проблеми забезпечення прав людини, зокрема права на свободу, право на захист та належну фіксацію затримання. Особливу увагу приділено правовій оцінці затримань на тимчасово окупованих територіях та їх кваліфікації як незаконного позбавлення волі і воєнного злочину. Установлено, що правове регулювання затримання в умовах воєнного стану визначається насамперед ст. 615 КПК України, яка передбачає можливість адаптації процесуальних процедур до умов, коли функціонування судів, органів досудового розслідування чи інших інституцій є ускладненим або тимчасово неможливим. При цьому така адаптація має виключний характер і повинна застосовуватися лише за наявності об'єктивних перешкод, пов'язаних із бойовими діями. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану відбувається розширення фактичних підстав та цілей затримання, яке використовується не лише як процесуальний захід забезпечення кримінального провадження, а й як інструмент нейтралізації загроз національній безпеці. Доведено, що значні ризики для прав людини виникають у зв'язку з ускладненням належної фіксації затримання, обмеженням доступом до правової допомоги та використанням дистанційних форм судочинства. Це зумовлює необхідність упровадження додаткових гарантій, зокрема розвитку

© В. Рогальська, 2026

© І. Буякова, 2026

електронних систем обліку затриманих осіб та забезпечення реального доступу до захисника навіть в умовах бойових дій.

Ключові слова: *затримання особи, воєнний стан, тимчасово окуповані території, бойові дії, права людини, судовий контроль, міжнародне гуманітарне право, превентивне затримання.*

Постановка проблеми. Збройна агресія проти України зумовила необхідність функціонування кримінального процесуального механізму в умовах бойових дій та на тимчасово окупованих територіях, що суттєво ускладнило реалізацію класичних процедур затримання. У таких умовах держава одночасно повинна забезпечувати національну безпеку, ефективне розслідування злочинів та дотримання фундаментальних прав людини, насамперед права на свободу та особисту недоторканність.

Запровадження воєнного стану та дія спеціальних норм, зокрема ст. 615 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), призвели до модифікації процесуальних строків, підстав і порядку затримання, а також часткової трансформації механізмів судового контролю. Водночас такі зміни породжують ризики розширеного тлумачення повноважень уповноважених суб'єктів, що може створювати передумови для порушення прав людини, зокрема у вигляді свавільного затримання або обмеження права на захист.

Окремою проблемою є правова кваліфікація затримань на тимчасово окупованих територіях, які здійснюються окупаційними адміністраціями та не визнаються Україною, що потребує чіткого правового та міжнародно-правового аналізу.

Аналіз публікацій за проблемою. Проблематика затримання особи в умовах воєнного стану останніми роками стала предметом активних наукових досліджень у сфері кримінального процесуального права. Значну увагу питанням трансформації інституту затримання після запровадження воєнного стану приділили Т. Г. Фоміна та В. В. Рогальська, які проаналізували розширення підстав затримання без ухвали слідчого судді, визначили коло уповноважених суб'єктів його здійснення та окреслили проблеми практичного застосування ст. 615 КПК України.

Окремі аспекти правового регулювання кримінального процесуального затримання в умовах воєнного стану досліджував Т. Лоскутов, який обґрунтував необхідність збереження ефективного судового контролю за обмеженням права на свободу навіть за умов дії особливого правового режиму та звернув увагу на співвідношення спеціальних норм ст. 615 КПК України із загальними засадами кримінального провадження.

Проблеми застосування запобіжних заходів та тримання під вартою в умовах воєнного стану висвітлено у працях І. В. Черниченка, Е. В. Дяченка, А. М. Бондаренка, Н. А. Лугіної та інших учених, які досліджували особливості зміни процесуальних строків, здійснення судового контролю, а також вплив воєнного стану на реалізацію конституційних гарантій права на свободу та особисту недоторканність.

Водночас аналіз наукових праць свідчить, що переважну більшість досліджень присвячено окремим процесуальним аспектам затримання або застосуванню запобіжних заходів у період воєнного стану. Недостатньо комплексно досліджено особливості затримання саме в районах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях України, взаємодію норм кримінального процесуального законодавства з міжнародним гуманітарним правом, а також проблеми правової кваліфікації незаконних затримань, здійснених окупаційними адміністраціями. Це зумовлює необхідність подальшого комплексного дослідження зазначеної проблематики.

Метою дослідження є комплексний аналіз особливостей правового регулювання затримання особи в районах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях України, визначення специфіки застосування кримінального процесуального законодавства в умовах воєнного стану, а також виявлення проблем дотримання прав людини та формування пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематикою затримання в умовах воєнного стану займалася велика кількість учених, що відображено у науковій літературі. Відповідно до їхніх напрацювань, особливості затримання в умовах воєнного стану, відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України, стосуються передусім: 1) **підстав затримання**. Так, окрім випадків, визначених у ст. 208 КПК України, законодавець установив нову альтернативну підставу для затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, в умовах воєнного стану, а саме, «можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину», тим самим законодавець значно розширив перелік підстав для затримання без ухвали слідчого судді, надавши можливість уповноваженій службовій особі здійснювати затримання особи, підозрюваної у вчиненні фактично будь-якого злочину, а не лише у разі вчинення корупційного злочину або злочину, вчиненого злочинною спільнотою, що нині встановлено у пунктах 3, 4 ч. 1 ст. 208 КПК України. Можливість затримання особи з підстави обґрунтованої необхідності запобігання втечі після вчинення правопорушення встановлена також у пункті 1(с) ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ); 2) **суб'єктів затримання**. В умовах дії воєнного стану додатково діють нормативно-правові акти, які визначають процедуру встановлення заходів, пов'язаних з обмеженням свободи пересування громадян. Так, згідно з п. 15 Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, затвердженого Постановою КМУ від 29.12.2021 № 1455, передбачено право патрулів на території, де встановлено особливий режим, у встановленому законодавством порядку: «затримувати і доставляти до органів або підрозділів Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення у порядку, встановленому КПК України...», «перевіряти в осіб документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, та перепустки, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти до органів або підрозділів Національної поліції для встановлення особи». При цьому до складу патрулів, згідно з указаним Порядком, входять «уповноважені посадові особи Збройних сил, Національної поліції, Національної гвардії та Держприкордонслужби, що виконують покладені на них обов'язки на маршруті патрулювання, визначеному комендантом на території, де введено воєнний стан». Повноваження на затримання осіб також надано патрулям згідно з п. 16 Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан, затвердженого Постановою КМУ від 8.07.2020 № 573. Слід звернути увагу й на Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, затвердженого Постановою КМУ від 29.12.2021 № 1456, яким також передбачено можливість затримання осіб «у разі виявлення під час перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян ознак складу кримінального та правопорушення». Разом із тим даний нормативно-правовий акт теж містить відсылки на норми, оскільки передбачає, що таке затримання здійснюється відповідно до вимог КПК України; 3) **процедури проведення обшуку затриманої особи**. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, якщо під час проведення обшуку особи залучення понять є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпечкою для їхнього життя чи здоров'я, обшук особи під час затримання може бути проведений без залучення понять. У такому разі хід і результати його проведення в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису; 4) **процедури здійснення перекладу під час затримання**. Так, під час дії воєнного стану законодавець у ч. 12 ст. 615 КПК України передбачив можливість для дізнавача, слідчого, прокурора можливість, за наявності обставин, що унеможливають

участь перекладача у кримінальному провадженні, особисто здійснювати переклад пояснень, показань або документів, якщо він володіє однією з мов, якими володіє підозрюваний; 5) **оформлення протоколу затримання**. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, в умовах воєнного стану законодавець дозволив за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій здійснювати фіксацію доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин від моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій; 6) **граничного строку вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі**. Відповідно до ч. 7 ст. 615 КПК України, у разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру у строки, установлені ст. 278 КПК України, якщо такі процесуальні дії здійснюються в умовах воєнного стану, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин. Само по собі подовження законодавцем граничного строку вручення письмового повідомлення про підозру не обмежує права затриманої особи, оскільки процесуальний статус підозрюваного вона отримує від моменту фактичного затримання, а отже, і скористатися усіма правами, якими її наділив законодавець, може незалежно від вручення письмового повідомлення про підозру. Водночас таке суттєве збільшення граничного строку може впливати на належність забезпечення права на інформування, а саме на реалізацію одного з його змістовних елементів – право бути поінформованим про характер і причини підозри (обвинувачення), висунутої проти особи, що здійснюється з метою надання можливостей підготовки адекватного захисту (рішення ЄСПЛ «Mattoccia v. Italy»); 7) **процедури розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи**. Законодавець у п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України передбачив можливість такого розгляду із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку, однак лише у тому разі, якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений ст. 211 КПК України, тобто не пізніше шістдесяти годин від моменту затримання [1; 2; 9; 13–18].

Специфіка затримання особи в районах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях України зумовлена поєднанням норм кримінального процесуального законодавства, спеціального законодавства про правовий режим воєнного стану, а також норм міжнародного гуманітарного права, що застосовуються в умовах збройного конфлікту. На відміну від загального порядку затримання, передбаченого статтями 207–213 КПК України, у таких умовах діє особливий правовий режим, який допускає певні відступи від стандартних процедур, однак не скасовує базових конституційних гарантій права на свободу та особисту недоторканність [7].

Відповідно до ст. 64 Конституції України, в умовах воєнного стану можуть установлюватися окремі обмеження прав і свобод людини та громадянина, зокрема права на свободу й особисту недоторканність, гарантованого ст. 29 Конституції України [3]. Водночас такі обмеження повинні відповідати принципам необхідності, пропорційності та законності, що узгоджується з положеннями ст. 5 ЄКПЛ [4] та ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [8].

Однією з ключових особливостей затримання в районах ведення бойових дій є розширення практичних повноважень уповноважених суб'єктів щодо застосування затримання як заходу реагування на потенційні загрози. Хоча загальні підстави затримання визначено статтями 207–208 КПК України [7], у реальних умовах бойових дій їх застосування характеризується більш широким тлумаченням, зокрема щодо оцінки «обґрунтованої підозри» та ризиків, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

Як зазначається у науковій літературі, затримання в умовах воєнного стану може виконувати не лише функцію забезпечення кримінального провадження, а й функцію ней-

тралізації потенційних загроз, пов'язаних із диверсійною, терористичною або колабораційною діяльністю [10, с. 59]. У таких випадках затримання застосовується навіть за відсутності класичної ситуації «in flagrante», що відрізняє його від загального порядку, визначеного ст. 208 КПК України.

Особливості процесуальних строків затримання в умовах воєнного стану є однією з ключових відмінностей порівняно з мирним часом. Незважаючи на загальне правило, передбачене кримінальним процесуальним законодавством, відповідно до якого строк затримання особи без ухвали слідчого судді не може перевищувати 72 год, у період дії воєнного стану окремі процесуальні строки зазнають модифікації. Зокрема, це стосується строку повідомлення особі про підозру. У мирний час, відповідно до ст. 278 Кримінального процесуального кодексу України, повідомлення про підозру затриманій особі повинно бути здійснене у максимально стислий строк, фактично протягом 24 год від моменту затримання [7]. Такий підхід спрямований на забезпечення оперативності кримінального провадження та недопущення необґрунтованого обмеження прав особи. Водночас в умовах воєнного стану з урахуванням об'єктивних труднощів, пов'язаних із веденням бойових дій, законодавець передбачив можливість збільшення цього строку до 48 год. Це зумовлено необхідністю врахування таких чинників, як порушення логістичних зв'язків, обмежений доступ до місць утримання затриманих, складність проведення першочергових слідчих (розшукових) дій та загроза безпеці учасників кримінального провадження.

Суттєвою особливістю є також модифікація механізму судового контролю. У разі коли слідчий суддя об'єктивно не може здійснювати свої повноваження (зокрема, через бойові дії, евакуацію суду або окупацію території), окремі процесуальні рішення можуть прийматися прокурором. Однак така заміна має тимчасовий і винятковий характер та підлягає подальшій перевірці судом. Указане положення є вимушеним компромісом, спрямованим на забезпечення безперервності кримінального провадження, однак воно не повинно призводити до нівелювання судового контролю як ключової гарантії прав людини.

Важливим орієнтиром у цьому питанні стало Рішення Конституційного Суду України від 18 липня 2024 р. у справі № 3-88/2022(205/22, 114/24), яким було підкреслено неприпустимість автоматичного обмеження прав людини без належного судового контролю навіть в умовах воєнного стану. Суд наголосив, що будь-яке втручання у право на свободу має бути обґрунтованим, пропорційним і здійснюватися на підставі вмотивованого рішення компетентного органу [12].

У районах активних бойових дій широко застосовуються дистанційні форми процесуальної взаємодії, зокрема проведення судових засідань у режимі відеоконференції. Це дає змогу забезпечити доступ до правосуддя навіть за умов небезпеки для життя та здоров'я учасників процесу. Водночас технічні труднощі, відсутність стабільного зв'язку та інші чинники можуть впливати на ефективність реалізації таких процедур.

Окрему увагу слід приділити проблемі фіксації затримання. Належне документування є ключовою гарантією дотримання прав затриманої особи. Проте в умовах бойових дій та окупації воно часто є ускладненим або неможливим, що створює ризики виникнення випадків свавільного або «невизнаного» затримання. У зв'язку із цим важливим є розширення застосування електронних систем обліку, таких як «Custody Records», а також використання технічних засобів фіксації.

Не менш важливою є проблема забезпечення права на захист. Відповідно до ст. 20 КПК України, затримана особа має право на захисника від моменту затримання. Однак у районах ведення бойових дій доступ до адвоката може бути обмежений або відкладений у часі, що створює додаткові ризики порушення прав людини.

Щодо тимчасово окупованих територій, то їхній правовий режим визначається Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Україна визнає ці території невід'ємною частиною своєї

держави, однак у зв'язку з відсутністю ефективного контролю не має можливості повною мірою забезпечувати реалізацію прав і свобод громадян. Усі органи та посадові особи, створені на таких територіях не відповідно до законодавства України, вважаються незаконними, а їхні рішення – недійсними [11].

У цьому контексті так звані «затримання», здійснені представниками окупаційних адміністрацій або збройними формуваннями держави-агресора, із погляду українського законодавства та міжнародного права кваліфікуються як незаконне позбавлення волі. Такі дії можуть утворювати склад воєнного злочину, передбаченого ст. 438 Кримінального кодексу України («Порушення законів та звичаїв війни») [6], а також порушувати норми Женевських конвенцій 1949 р., які забороняють свавільне затримання цивільного населення [3].

Після деокупації відповідних територій виникає необхідність здійснення затримання осіб, підозрюваних у співпраці з окупаційною владою або участі у воєнних злочинах. У такому разі застосовуються як загальні норми КПК України, так і спеціальні механізми перевірки (так звані фільтраційні заходи), спрямовані на встановлення ступеня причетності особи до протиправної діяльності. При цьому важливо забезпечити дотримання процесуальних гарантій, щоб уникнути необґрунтованих обмежень прав осіб, які могли діяти під примусом або в умовах крайньої необхідності.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що правове регулювання затримання в умовах воєнного стану визначається насамперед ст. 615 КПК України, яка встановлює особливості кримінального провадження у період дії воєнного стану. Указана норма передбачає можливість адаптації процесуальних процедур до умов, коли функціонування судів, органів досудового розслідування чи інших інституцій є ускладненим або тимчасово неможливим. При цьому така адаптація має виключний характер і повинна застосовуватися лише за наявності об'єктивних перешкод, пов'язаних із бойовими діями. Специфіка затримання особи в районах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях України визначається комплексним поєднанням норм кримінального процесуального законодавства, спеціального законодавства про воєнний стан та норм міжнародного гуманітарного права. Така багаторівнева правова регламентація зумовлює відступ від класичних процедур затримання, однак не допускає скасування базових конституційних гарантій права на свободу та особисту недоторканність. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану відбувається розширення фактичних підстав та цілей затримання, яке використовується не лише як процесуальний захід забезпечення кримінального провадження, а й як інструмент нейтралізації загроз національній безпеці. Це проявляється у ширшому тлумаченні критеріїв обґрунтованої підозри, застосуванні превентивного затримання та модифікації процесуальних строків, зокрема щодо повідомлення про підозру. Установлено, що особливості здійснення судового контролю в умовах бойових дій мають винятковий та тимчасовий характер і зумовлені об'єктивними перешкодами функціонування судової системи. Делегування окремих повноважень прокурору є вимушеним заходом, який підлягає подальшому судовому контролю та не може розглядатися як альтернатива судовій владі. Доведено, що значні ризики для прав людини виникають у зв'язку з ускладненням належної фіксації затримання, обмеженням доступом до правової допомоги та використанням дистанційних форм судочинства. Це зумовлює необхідність впровадження додаткових гарантій, зокрема розвитку електронних систем обліку затриманих осіб та забезпечення реального доступу до захисника навіть в умовах бойових дій. Окремо встановлено, що на тимчасово окупованих територіях так звані «затримання», здійснені окупаційними адміністраціями, не мають правового характеру та кваліфікуються як незаконне позбавлення волі, що може утворювати склад воєнного злочину. Водночас після деокупації виникає необхідність застосування законних процедур затримання до осіб, причетних до колабораційної діяльності чи воєнних злочинів, із обов'язковим дотриманням процесуальних гарантій.

Таким чином, правове регулювання затримання в умовах збройного конфлікту в Україні характеризується балансом між потребами забезпечення національної безпеки та необхідністю дотримання фундаментальних прав людини, що вимагає постійного вдосконалення законодавства та практики його застосування.

Список використаних джерел

1. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Електронне видання (станом на 30 грудня 2022 р.). Дніпро ; Львів ; Одеса ; Харків, 2023. 82 с.
2. Застосування положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в контексті затримання уповноваженою службовою особою в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України : методичні рекомендації / М. С. Цуцкірідзе та ін. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2022. 113 с.
3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни : Конвенція ООН від 12.08.1949 : станом на 23 лютого 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 : станом на 01 серпня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
5. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 01 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
6. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 липня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 01 квітня 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт ООН від 16.12.1966 : станом на 19 жовтня 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
9. Науково-практичний коментар до Розділу II Кримінального процесуального кодексу України «Заходи забезпечення кримінального провадження» / Ю. П. Аленін та ін. ; за ред. І. В. Гловюк. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 440 с.
10. Потоцький М. М. Спеціальні правила здійснення кримінального процесуального затримання. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 4(39). С. 56–61.
11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII : станом на 19 травня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.
12. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Оніщенко Руслана Іллєча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою) : Рішення Конституційного Суду України від 18.07.2024 № 8-р(II)/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24#Text>.
13. Рогальська В. В., Бойко О. П. Здійснення взаємодії під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 330–336.
14. Рогальська В. В., Дараган В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 677–680.
15. Рогальська В. В. Застосування запобіжних заходів під час розслідування злочинів проти основ національної та громадської безпеки України в умовах воєнного стану: окремі аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 772–774.
16. Рогальська В. В., Фоміна Т. Г. Затримання уповноваженою службовою особою: законодавчі «лабіринти» та реалії правозастосовної практики. *Science, technology, and innovation: the experience of European countries and prospects for Ukraine*: Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 196–224. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-190-9-8>.
17. Фоміна Т. Г., Рогальська В. В. Затримання особи в умовах воєнного стану: підстави та уповноважені службові особи на здійснення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 371–376.

18. Фоміна Т. Г., Рогальська В. В. Особливості застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. С. 1289–1297.

References

1. Hloviuk, I., Drozdov, O., Teteriatnyk, H., Fomina, T., Rohalska, V., Zavtur, V. (2023) *Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia, sudovoho rozghliadu v umovakh voiennoho stanu* [Special regime of pre-trial investigation, trial under martial law] : naukovo-praktychnyi komentar Rozdilu IX-1 Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy. Vydannia 4. Elektronne vydannia (stanom na 30 hrudnia 2022 r.). Dnipro-Lviv-Odesa-Kharkiv, 82 p. [in Ukr.].
2. Zastosuvannia polozhen Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod v konteksti zatrymanna upovnovazhenoiu sluzhbovoiu osoboiu v poriadku statti 208 Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy [Application of the provisions of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the context of detention by an authorized official under Article 208 of the Criminal Procedure Code of Ukraine] : metodychni rekomendatsii / avt. kolektyv: M. S. Tsutsikiridze, V. V. Rohalska, O. A. Soldatenko, A. H. Harkusha, D. V. Lazareva ta in. Dnipro : Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vntrishnikh sprav, 2022. 113 p. [in Ukr.].
3. Konventsiiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia pid chas viiny [Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War] : Konventsiiia Orh. Obiedn. Natsii vid 12.08.1949 : stanom na 23 liut. 2023 r. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [in Ukr.].
4. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] : Konventsiiia Rady Yevropy vid 04.11.1950 : stanom na 01 serp. 2021 r. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukr.].
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] : vid 28.06.1996 № 254k/96-VR : stanom na 01 sich. 2020 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-VR#Text> [in Ukr.].
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] : Kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III : stanom na 17 lyp. 2025 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukr.].
7. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI : stanom na 01 kvit. 2026 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukr.].
8. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava [International Covenant on Civil and Political Rights] : Pakt Orh. Obiedn. Natsii vid 16.12.1966 : stanom na 19 zhovt. 1973 r. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text [in Ukr.].
9. Naukovo-praktychnyi komentar do Rozdilu II Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy «Zakhody zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia» [Scientific and practical commentary to Section II of the Criminal Procedure Code of Ukraine «Measures to ensure criminal proceedings»] / Yu. P. Alenin, M. V. Bahrii, R. I. Blahuta ta in.; za red. I. V. Hloviuk. Lviv : Lvivskiy derzhavnyi universytet vntrishnikh sprav, 2022. 440 p. [in Ukr.].
10. Pototskiy, M. M. (2021) *Spetsialni pravyla zdiisnennia kryminalnoho protsesualnoho zatrymanna* [Special rules for the implementation of criminal procedural detention]. *Prykarpatskiy yurydychnyi visnyk*. № (39), pp. 56–61. [in Ukr.].
11. Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovy rezhym na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 15.04.2014 № 1207-VII : stanom na 19 trav. 2024 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> [in Ukr.].
12. Rishennia Druhoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiynymy skarhamy Onishchenka Ruslana Illycha, Havryliuka Dmytra Mykhailovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) chastyny shostoi statti 615 Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro harantii sudovoho kontroliu za dotrymanniam prav osib, yakykh utrymuiut pid vartoiu) [Judgement of the Second Senate of the Constitutional Court of Ukraine in the case on constitutional complaints of Onishchenko Ruslan Ilyich, Gavrylyuk Dmytro Mykhailovich regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of part six of Article 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine (case on guarantees of judicial control over observance of the rights of persons held in custody)] : Rishennia Konstytuts. Sudu Ukrainy vid 18.07.2024 № 8-r(II)/2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24#Text> [in Ukr.].

13. Rohalska, V. V., Boiko, O. P. (2023) Zdiisnennia vzaiemodii pid chas rozsliduvannia okremykh vydiv kryminalnykh pravoporushen [Interaction during the investigation of certain types of criminal offenses]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 4, pp. 330–336. [in Ukr.].

14. Rohalska, V. V., Darahan, V. V. (2024) Zastosuvannia zakhodiv zabezpechennia kryminalnoho provadzhenia v umovakh voiennoho stanu [Use of measures to ensure criminal proceedings under martial law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 3, pp. 677–680. [in Ukr.].

15. Rohalska, V. V. (2024) Zastosuvannia zapobizhnykh zakhodiv pid chas rozsliduvannia zlochyniv proty osnov natsionalnoi ta hromadskoi bezpeky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: okremi aspekty [Application of preventive measures during the investigation of crimes against the foundations of national and public security of Ukraine in martial law: some aspects]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 1, pp. 772–774. [in Ukr.].

16. Rohalska, V. V., Fomina, T. H. (2021) Zatrymannia upovnovazhenoiu sluzhbovoiu osoбою: zakonodavchi «labirynty» ta realii pravozastosovnoi praktyky [Detention by an authorized official: legislative «labyrinths» and realities of law enforcement practice]. *Science, technology, and innovation: the experience of European countries and prospects for Ukraine: Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, pp. 196–224. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-190-9-8> [in Ukr.].

17. Fomina, T. H., Rohalska, V. V. (2022) Zatrymannia osoby v umovakh voiennoho stanu: pidstavy ta upovnovazheni sluzhbovi osoby na zdiisnennia [Detention of a person under martial law: grounds and authorized officials for implementation]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. № 4, pp. 371–376. [in Ukr.].

18. Fomina T. H., Rohalska V. V. (2022) Osoblyvosti zastosuvannia zapobizhnykh zakhodiv v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of applying preventive measures under martial law]. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, pp. 1289–1297. [in Ukr.].

ABSTRACT

Viktoriia Rohalska, Ilona Buiakova. Peculiarities of detention of a person without a decision of an investigating judge under martial law

The article examines the specifics of detaining a person without a decision of an investigating judge in the conditions of martial law, in particular – in the areas of hostilities and in the temporarily occupied territories of Ukraine. The peculiarities of the legal regulation of detention in conditions of martial law are revealed, taking into account the norms of criminal procedural legislation, special legislation and international humanitarian law. The transformation of the grounds, terms and procedures of detention, as well as the peculiarities of judicial control in the conditions of armed conflict, are analyzed. The problems of ensuring human rights are highlighted, in particular the right to freedom, the right to protection and the proper recording of detention. Particular attention is paid to the legal assessment of detentions in the temporarily occupied territories and their qualification as illegal deprivation of liberty and a war crime. It has been established that the legal regulation of detention in conditions of martial law is determined primarily by Article 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which provides for the possibility of adapting procedural procedures to conditions when the functioning of courts, pre-trial investigation bodies or other institutions is complicated or temporarily impossible. In so doing, such adaptation is of an exclusive nature and should be applied only in the presence of objective obstacles related to hostilities. It is substantiated that in the conditions of martial law, there is an expansion of the actual grounds and goals of detention, which is used not only as a procedural measure to ensure criminal proceedings, but also as a tool for neutralizing threats to national security. Significant risks to human rights have been shown to arise from the difficulty of properly recording detention, limited access to legal aid and the use of remote forms of judicial proceedings. This necessitates the implementation of additional guarantees, in particular the development of electronic systems for recording detained persons and ensuring real access to the defender even in the conditions of hostilities.

Key words: detention of a person, martial law, temporarily occupied territories, hostilities, human rights, judicial control, international humanitarian law, preventive detention.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 09.06.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.06.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.08.2026